

Голові Спеціалізованої вченої ради
Д 58.082.012 для присудження ступеня
доктора філософії в
Західноукраїнському національному
університеті

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційну роботу

Карабаника Степана Михайловича

на тему: «Управління використанням матеріально-технічних ресурсів

будівельних організацій»

на здобуття ступеня доктора філософії

в галузі знань 07 «Управління та адміністрування»

зі спеціальності 073 «Менеджмент»

Ступінь актуальності обраної теми. В умовах нестабільного ринкового середовища різко зростають системні проблеми, які тягнуть за собою потребу вдосконалення управління використанням матеріально-технічних ресурсів будівельних організацій з метою підвищення ефективності їх функціонування та конкурентоспроможності. Це в свою чергу спричинило потребу в проведенні оцінювання ефективності управління використанням матеріально-технічних ресурсів, яка включає в себе забезпечення, виявлення та мобілізацію існуючих і потенційних резервів. Матеріально-технічні ресурси становлять левову частку серед усіх видів ресурсів будівництва, через це ефективне управління ними дасть змогу оптимізувати витрати на будівництво та принести очікуваний соціальний ефект. З іншого боку, поява нових ресурсів потребує пошуку альтернативних підходів до самого процесу будівництва, а зрештою, і змінює підхід до ефективності системи управління матеріально-технічними ресурсами.

Виключна специфіка діяльності організацій будівельної галузі потребує конкретних рекомендацій з питань управління використанням матеріально-

технічних ресурсів будівельних організацій, обумовили актуальність обраної теми дисертаційної роботи.

Зв'язок роботи із науковими програмами, планами, темами. Дисертаційну роботу виконано відповідно до плану науково-дослідних робіт Західноукраїнського національного університету в межах держбюджетного фундаментального дослідження на тему «Механізм розбудови ринку енергосервісу в контексті підвищення енергоефективності національної економіки, енергетичної та екологічної безпеки України» (державний реєстраційний номер 0120U102053), де сформульовано автором положення аналізу ефективності енергозбереження та використання матеріально-технічних ресурсів, господарської науково-дослідної роботи на тему «Управління ефективністю інвестиційних проектів в будівництві» (державний реєстраційний номер 0118U002275), де автором розроблено підходи до використання енергоефективності у будівництві, та науково-дослідної роботи на тему: «Інвестиційне забезпечення регіонального енергетичного ринку» (державний реєстраційний номер 0114U006470), яка використовувалася в межах основного робочого часу професорсько-викладацького складу кафедри менеджменту, публічного управління та персоналу, зокрема у розробці підрозділу «Підходи до використання інвестиційно-інноваційних проектів з енергоефективності в житловому будівництві».

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. В дисертації зроблена вдала спроба нового вирішення важливого наукового завдання обґрунтування теоретичних, методичних положень, а також практичних рекомендацій щодо управління використанням матеріально-технічних ресурсів будівельних організацій. Вірогідність отриманих результатів ґрунтується на теоретичній розробці автором досліджуваної проблеми, критичному узагальненні наукових праць вітчизняних і зарубіжних вчених та спеціальної наукової літератури з питань управління використанням матеріально-технічних ресурсів в будівництві через

реалізацію виробничої програми будівельної організації. Дисертантом залучена достатня кількість інформаційних джерел, наукових праць, матеріалів нормативно-правового, статистичного та аналітичного характеру. Дисертація характеризується чітким дотриманням логіко-структурної схеми дослідження, відповідністю наукових результатів та винесених на захист положень наукової новизни поставленим меті та конкретизованим завданням дослідження. Отримані автором результати є обґрунтованими, базуються на поглибленому вивченні та узагальненні значного обсягу наукових джерел та коректному застосуванні сучасних методів дослідження. Розгляд отриманих результатів дослідження дає можливість докладно охарактеризувати кожен з них. Результати дослідження та рекомендації автора пройшли виробничу апробацію, що підтверджується відповідними документами. Зміст дисертації відповідають її темі. Вказане є свідченням достатнього рівня обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків та рекомендацій.

Новизна наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. У дисертації висвітлено мету дослідження, яка полягає у теоретичному обґрунтуванні та практичній актуалізації питань щодо управління використанням матеріально-технічних ресурсів будівельних організацій. В роботі поставлено та реалізовано теоретико-методичні та практичні завдання. В цілому є підстави констатувати, що автору вдалося вирішити завдання та досягти мети дисертаційної роботи. Завдання корелюють з ознаками наукової новизни, відповідно шляхи вирішення зазначених завдань, обрані автором, є оригінальними.

Представлені наукові положення, висновки та пропозиції, викладені в дисертації, обґрунтовані з теоретико-методичної точки зору та є достовірними, базуються на сучасних і класичних теоріях менеджменту, дослідженнях зарубіжних та вітчизняних управлінців. Вирішення у роботі конкретних наукових завдань відрізняється системним підходом та базується на використанні широкого спектру загальнонаукових і спеціальних методів

наукових досліджень, у тому числі: діалектичний метод наукового пізнання та системний підхід щодо аналізу та оцінки показників, що характеризують ефективність використання матеріально-технічних ресурсів будівельної організації. Для одержання достовірних результатів проведеного дослідження використано загальнонаукові та спеціальні методи пізнання, а саме: індукції та дедукції (на етапі збору та систематизації інформації для проведення дослідження, у процесі теоретичного осмислення та удосконалення організаційних та практичних засад підвищення ефективності використання матеріально-технічних ресурсів); порівняння, абстрагування, аналізу та синтезу (для забезпечення системності підходу до вирішення окремих проблемних питань управління використанням матеріально-технічних ресурсів); експертні оцінки та абстрагування (з метою обґрунтування вибору суттєвих чинників і показників ефективності використання матеріально-технічних ресурсів); економіко-математичні методи та формалізація (для розроблення способу здійснення аналізу ефективності використання матеріально-технічних ресурсів будівельних організацій).

Інформаційною базою дослідження стали закони України, укази Президента України, постанови Кабінету Міністрів України, матеріали Державної служби статистики України, фінансова звітність будівельних організацій, наукові праці вітчизняних і зарубіжних учених-економістів з проблематики управління використанням матеріально-технічних ресурсів будівельних організацій, матеріали науково-практичних конференцій, семінарів, а також інтернет-ресурси.

В роботі об'єкт, предмет і мета мають логічний взаємозв'язок. Об'єкт, предмет та мета роботи логічно пов'язані. Об'єктом дослідження є процеси управління використанням матеріально-технічними ресурсами будівельної організації..

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних і практичних проблем, пов'язаних з управлінням використанням матеріально-технічних ресурсів будівельних організацій

Представлена дисертаційна робота Карабаника С.М. має логічну структуру, її зміст повністю розкриває тему наукового дослідження. Між розділами та підрозділами роботи є належний взаємозв'язок, всі розділи містять рисунки, таблиці, посилання на літературні джерела. Наведені у роботі дані підтверджені в ході дослідження. Висновки до розділів дисертаційної роботи та загальні висновки до неї є логічними й підтверджені результатами апробації на науково-практичних конференціях, публікацією у наукових фахових виданнях, впровадженням авторських пропозицій у діяльність відповідних установ.

Вищезазначене дозволяє констатувати стосовно достатньої обґрунтованості та достовірності основних положень, висновків і рекомендацій дисертаційної роботи.

Дисертантом обґрунтовано результати, які містять елементи наукової новизни. До найбільш вагомих здобутків можна віднести такі наукові положення:

- теоретичні підходи до визначення оптимального управління ресурсним забезпеченням будівельної організації, яка дає змогу розраховувати збалансовані обсяги використання матеріальних ресурсів відповідно до запланованих обсягів виробництва, що дасть змогу керівникам виявити позитивні та негативні сторони використання основних засобів та матеріальних ресурсів, допоможе обґрунтувати управлінські рішення й ефективно керувати будівельними організаціями [сс. 30-47];

- теоретичне підґрунтя планування ресурсного забезпечення будівельної організації з урахуванням ризиків, пов'язаних з неадекватністю прогнозованих змін вартості будівельної продукції, що дасть нам змогу вирішувати проблемні питання матеріально-технічних ресурсів та виявити зв'язок з іншими ресурсами, зокрема фінансовими та інформаційними [сс. 48-63];

- оцінювання характеристик будівельного виробництва на основі системи динамічних показників, яка допомагає оцінювати ефективність роботи будівельної організації в реальному часі й таким чином оперативно реагувати та ефективно управляти використанням матеріально-технічних ресурсів

будівельних організацій з урахуванням змін зовнішнього економічного середовища [сс. 64-81];

– організаційні підходи до визначення умов, при виконанні яких будівельній організації необхідно оновлювати активну частину основних засобів, через їхнє моральне і фізичне зношення для підтримки необхідного рівня своєї продуктивності та конкурентоспроможності, враховуючи особливості будівельної галузі на різних рівнях управління, що забезпечує отримання будівельною організацією стійких фінансових результатів [сс. 84-102];

– підходи до оцінювання та регулювання ефективності використання матеріальних ресурсів за заданим граничним значенням співвідношення витрат та результатів, що дозволить врахувати специфіку будівництва та в сукупності забезпечить формування інформаційної бази для управління ефективністю використання матеріальних ресурсів [сс. 138-151];

– запропонований методичний інструментарій до управління запасами і складським господарством будівельних організацій, що передбачає оперативний облік витрат і результатів та їх зіставлення між собою, що дасть змогу приймати управлінські рішення при складанні виробничої програми будівельної організації, поліпшувати її організацію виробництва, проводити закупівлі матеріальних ресурсів, вибирати постачальників, скорочувати або розширювати потужності та капітальні інвестиції для модернізації виробництва будівельної продукції [сс. 164-176].

Представлені дисертантом результати дослідження, висновки та рекомендації мають як теоретичне, так і практичне значення.

Значення отриманих Карабаником С.М. наукових результатів полягає в обґрунтуванні теоретичних і методичних засад щодо управління використанням матеріально-технічних ресурсів будівельних організацій, які розглядаються автором як ефективний механізм управління виробничою діяльністю будівельної організації.

Пропозиції автора використано у практичній діяльності ТОВ БК «Інтергал-Буд» (довідка № 115/34 від 21.05.2019 р.), де було використано методику оцінки

потенційних можливостей різних видів активної частини основних засобів, та ТОВ «Тернопільбуд» (довідка № 91-15/72 від 15.02.2019 р.), де використано методичний підхід до впровадження ефективного планування та регулювання капітальних інвестицій, а запропонована у роботі методика оцінки характеристик будівельного виробництва на основі системи динамічних показників використано у практичній діяльності ТОВ «Карпатбуд-Ікс (довідка № 354-21/17 від 14.12.2018 р.).

Результати дослідження застосовувались також у навчальному процесі Тернопільського національного економічного університету в процесі викладання дисципліни «Управління проектами» (довідка № 126-26/772 від 23 червня 2020 р.).

Стосовно змісту та структури дисертаційної роботи: дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків та додатків. Повний обсяг дисертації становить 201 сторінки, з них: 175 основного тексту, 2 таблиці, 10 рисунків, список використаних джерел із 172 найменувань на 15 сторінках, 6 додатків на 7 сторінках.

Робота написана державною мовою. Стиль викладення матеріалів в дисертації відповідає вимогам до наукових праць такого рівня, характеризується науковістю, системністю, обґрунтованістю, логічністю та послідовністю. Мета дослідження відповідає темі дисертаційної роботи. Зміст представлених наукових завдань структурно та логічно узгоджений, їх кількість достатня для розкриття теми дисертаційної роботи та досягнення поставленої мети.

Всі розділи та підрозділи дисертаційної роботи містять результати, які становлять суттєвий науковий інтерес, є обґрунтованими та достовірними.

Зокрема, у першому розділі «Теоретичні засади управління використанням матеріально-технічних ресурсів будівельних організацій» обґрунтовано, що для підвищення інтенсивності будівельного виробництва передусім необхідно ефективно управляти матеріально-технічними ресурсами протягом всього виробничого процесу. Водночас, зазначено, що ефективне управління можна розуміти як таке управління, при якому пов'язані з його реалізацією витрати

нижче від прибутку, одержуваного будівельною організацією в результаті підвищення ефективності управління. Переважно ця умова досягається при оптимальному управлінні будівельним виробництвом.

Аргументовано, що оптимальне управління матеріально-технічними ресурсами будівельної організації слід розуміти як планування, зберігання, вкладення їх у виробництво та перерозподіл їх між різними будівельними об'єктами, які при мінімальному їхньому витрачанні дають змогу оптимізувати витрати на їх придбання та експлуатацію. На сьогоднішній день на функціонування будівельних організацій, їх управління переважно набуває невизначеного, непередбачуваного та мінливого характеру, тому його необхідно організувати з використанням матеріально-технічних ресурсів, яке має властивості доцільності, адаптивності й оптимальності або здатності мінімізувати витрати при заданих його обсягах виробництва будівельної продукції.

У другому розділі «Аналіз і оцінювання управління використанням матеріально-технічних ресурсів будівельних організацій» наголошено, що одне з головних завдань ефективного управління будівельним виробництвом – це раціональне й економне використання основних засобів та матеріальних ресурсів будівельної організації. При цьому особливу роль у підвищенні ефективності роботи будівельної організації відіграє якісний склад активної частини основних засобів, який фактично визначає конкурентоспроможність його виробничого потенціалу.

Встановлено, що конкурентоспроможна частина технічних засобів визначається вартістю будівельної техніки і машин, які одночасно не досягли рівня фізичного та морального зношення. Тоді за умови, що потреби організації в різних видах будівельної техніки збалансовані, визнано за доцільне спрогнозувати ситуацію, при виникненні якої підприємству слід розпочинати оновлення активної частини основних засобів шляхом закупівлі нової будівельної техніки.

У третьому розділі «Шляхи підвищення ефективності управління використанням матеріальних ресурсів будівельних організацій» визначено, що до основних завдань системи управління матеріальними ресурсами будівельної організації належать планування їхньої закупівлі, регулювання своєчасного постачання та використання у потрібних обсягах, яке зводиться до аналізу причин дії факторів зриву поставок, запобігання впливу цих факторів і виникненню пов'язаних з ними наслідків.

Аргументовано, що в цьому разі оперативне планування витрат і результатів має базуватися тільки на даних відповідних результатів аналізу фінансово-господарської діяльності й відображати величину вартості виробничих витрат та результатів будівельного виробництва.

Констатовано, що управління використанням матеріальних ресурсів здійснюється на основі оперативного обліку витрат та результатів а їхнє зіставлення між собою дасть змогу приймати рішення з метою проведення відповідної політики щодо виробничої діяльності будівельної організації.

Отже, результати дисертаційної роботи Карабаника С.М. обґрунтовані на достатньо високому рівні та мають наукову достовірність. Висновки до розділів, загальні висновки є логічними та зрозумілими. Представлені результати дослідження можуть бути впроваджені у практичній діяльності будівельних організацій України для підвищення ефективності їх діяльності. Назва дисертаційної роботи «Управління використанням матеріально-технічних ресурсів будівельних організацій» беззаперечно відповідає її змісту, що підтверджується як метою дослідження, так і вирішеними завданнями.

Повнота викладу в наукових публікаціях, зарахованих за темою дисертації, наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. За результатами дослідження опубліковано 5 наукових праць, з яких 2 у співавторстві, загальним обсягом 3,09 друк. арк. (автору належить 2,12 друк. арк.), з яких 4 праці у наукових фахових виданнях України обсягом 2,29 друк. арк., 1 праця у міжнародному фаховому виданні обсягом 0,8 друк. арк. (автору належить 0,13 друк. арк.), що дозволяє вважати виконаними положення п. 11

Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 р. № 167.

Положення дисертаційної роботи, в яких відображено наукову новизну, повністю подані у зарубіжних та фахових виданнях, обговорені на науково-практичних зібраннях. Представлені у дисертаційній роботі наукові результати, висновки і пропозиції належать особисто автору, та є значним науковим доробком. З наукових праць, опублікованих у співавторстві, у дисертаційній роботі використано лише ті ідеї та положення, що отримані автором особисто.

Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності. Аналіз наукових публікацій, у яких висвітлені основні наукові результати дисертаційної роботи Карабаника С.М., не дає підстав фіксувати допущення автором порушень академічної доброчесності (академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації, фальсифікації). У дисертаційній роботі є посилання на джерела інформації за кожним випадком використання тверджень, розробок, відомостей, ідей та статистичних даних. Представлена до захисту наукова робота відповідає нормам законодавства про авторське право і суміжні права та відображає бажання надати достовірну інформацію про результати власної наукової діяльності, застосовувані методики досліджень, джерела інформації.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертаційної роботи і її окремих положень. При загальній позитивній оцінці викладених у дисертації наукових положень, висновків та рекомендацій, слід відзначити певні дискусійні положення та зауваження, що полягають у наступному:

1. В роботі постановка проблеми визначає необхідність дослідження взаємозв'язку між двома ключовими категоріями, це матеріальні ресурси та технічні ресурси, однак цей момент у роботі, що стосується матеріально-технічних ресурсів, розкрито поверхнево та фрагментарно (п. 1.1). Виходячи із специфіки діяльності будівельних організацій автором не уточнено власне визначення поняття «матеріально-технічні ресурси», «матеріальні ресурси в будівництві» (ст. 37-39).

2. В процесі представлення класифікації матеріальних ресурсів в будівництві, які безпосередньо пов'язані із технічними засобами, автору доцільно було віднести до їх складу будівельні машини і механізми для фундаменту, будівельні машини і механізми для побудови стін, підлоги та даху; допоміжні технічні ресурси та альтернативну будівельну техніку (п. 1.2), а також запропонувати додаткові класифікаційні ознаки матеріально-технічних ресурсів, зокрема за ціновою політикою, альтернативністю, ознакою управління ними.

3. Автором не приділено достатньо уваги такому показнику серед елементів витрат, як амортизація (п. 2.1), зокрема на амортизаційну ознаку технічних ресурсів, яка залежить від технічних характеристик будівельних машин та механізмів, професійності технічного персоналу та бухгалтерських працівників, які нараховують амортизацію і безпосередньо не працюють з будівельною технікою, але мають значний вплив на управління та ухвалення управлінських рішень щодо методу нарахування амортизації, а отже визначення термінів їх корисної експлуатації (с. 85-98).

4. В процесі дослідження потужності технічних ресурсів будівельних організацій автором наведена схема розрахунку потужності технічних ресурсів (с. 105, рис. 2.4), яку пропонується використовувати в практичній діяльності ТОВ «Тернопільбуд», однак в даному параграфі (п. 2.2) апробація на практичних матеріалах діяльності будівельної організації з використанням реальних індикаторів автором не наведено, а це б дало можливість підвищити інформативність представлених результатів.

5. Автором запропонована методика впорядкування зберігання матеріально-технічних ресурсів та автоматизованого пошуку їхнього місцезнаходження, що слугує важливим фактором підвищення ефективності зберігання та використання матеріалів при великій їх номенклатурі, характерні для об'єктів будівельного виробництва (с. 171-176), однак потрібно було б конкретизувати доцільність впровадження автоматизованої системи управління запасами з урахуванням оптимальної величини запасів на ТОВ БК «Інтергал-Буд» та обрання програмного продукту, з використанням якого це стане можливим.

В цілому дисертаційна робота Карабаника Степана Михайловича залишає позитивне враження, а відмічені дискусійні положення і окремі недоліки не знижують її наукового і практичного значення.

Вищевикладене має виключно дискусійний характер, належним способом реагування на ці зауваження може бути їх коментар під час публічного захисту, що жодним чином не ставить під сумнів вагомість наукових здобутків автора.

За змістом та оформленням дисертація Карабаника Степана Михайловича на тему: «Управління використанням матеріально-технічних ресурсів будівельних організацій», відповідає встановленим вимогам Міністерства освіти і науки України, зокрема:

відповідає паспорту спеціальності 073 – «Менеджмент», галузь знань 07 – «Управління та адміністрування»;

відповідає вимогам, встановленим Порядком проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 р. № 167;

відповідає основним вимогам до дисертацій.

Таким чином, дисертація Карабаника Степана Михайловича є прикладом наукового дослідження, що виконано особисто автором, характеризується завершеністю та єдністю змісту.

Загальна оцінка роботи, її відповідність встановленим вимогам. Дисертаційна робота здобувача Карабаника Степана Михайловича на тему: «Управління використанням матеріально-технічних ресурсів будівельних організацій» є завершеною, самостійно виконаною науковою працею, враховує нові теоретичні, методичні та практичні підходи до реалізації актуального наукового завдання щодо управління використанням матеріально-технічних ресурсів у будівельній галузі України. Тему дисертації розкрито в повному обсязі, вирішено поставлені завдання, реалізовано мету дослідження, представлено нові наукові результати, які мають як теоретичне значення, так і практичну цінність.

Враховуючи актуальність, наукову новизну, важливість одержаних автором наукових результатів, їх обґрунтованість і достовірність, а також практичну значимість сформульованих положень і висновків, дисертаційна робота Карабаника Степана Михайловича на тему: «Управління використанням матеріально-технічних ресурсів будівельних організацій» відповідає «Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою КМУ від 06.03.2019 р. № 167, а її автор заслуговує на присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 07 «Управління та адміністрування» зі спеціальності 073 – «Менеджмент».

Офіційний опонент:

доктор економічних наук, професор,
декан факультету бізнесу та сфери обслуговування
Державного університету
«Житомирська політехніка»

Г. М. Тарасюк

Підпис професора Тарасюк Г.М. засвідчую:
Перший проректор
Державного університету
«Житомирська політехніка»
д.е.н., проф.

О.В. Олійник

Голова ради
25.06.2021р.